

ЧАЛАВЕК, ЯКІ СМЯЕЦЦА АПОШНІМ

З САКАВІКА

НАРОДНАМУ

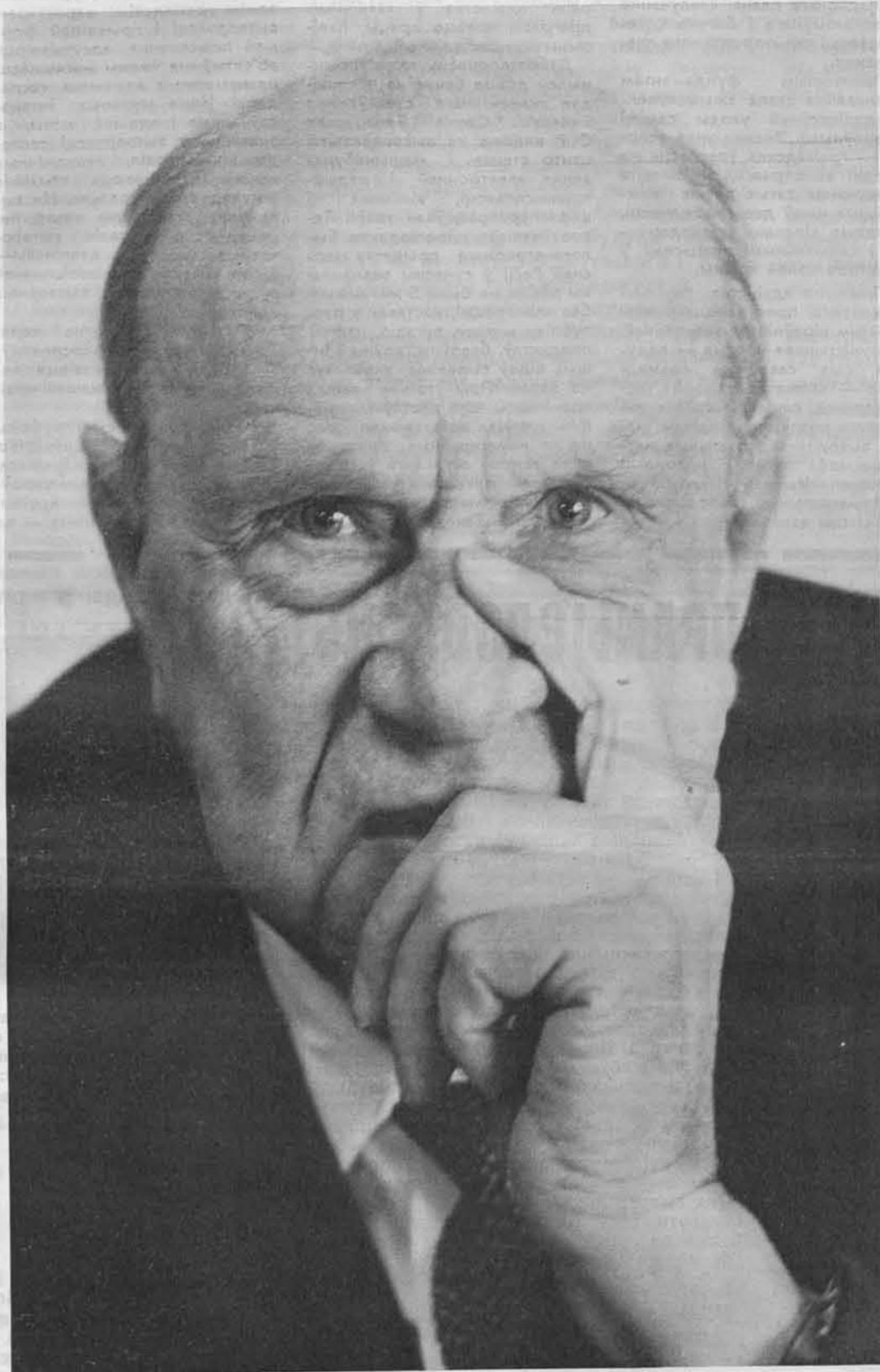
ПІСЬМЕННІКУ БССР

КАНДРАТУ КРАПІВЕ

СПАЎНЯЕЦЦА 80 ГАДОЎ.

Сын беларускага селяніна Кандрата Атраховіча з вёскі Нізок, што на Уздзеншчыне, таксама Кандрат, які стаў вядомым пісьменнікам Крапівой, сустракае сваё васьмідзесяцігоддзе ва ўсенародным прызнанні і выдатным творчым гуморы. За плячыма яго — вялікі шлях, пазначаны вяхамі выдатнейшых твораў, што вядомы ў нашай краіне і старому і малому.

Гэтаму мастаку вялікага творчага дыяпазону ўласціва і каларытнае рэалістычнае бытапісанне, і глыбокі псіхалагічны аналіз, і тонкая распрацоўка абвостраных драматычных канфліктаў. Але з асаблівай яркасцю праявілася магутнае сатырычнае дараванне пісьменніка. Крапіва-сатырык у беларускай літаратуры займае выключнае месца. Злабадзённыя па сваёй тэматыцы, часта не пазбаўленыя і прамой агітацыйнасці, сатырычныя вершы і байкі Кандрата Крапівы звычайна ствараліся як прамы водгук на канкрэтныя падзеі свайго часу, нараджаліся з жадання пісьменніка «ўмяшцацца ў жыццё і сее-тое ў ім выправіць». «Прычын для такога ўмяшання, — заўважае аўтар, — у пару маёй маладосці было больш чым дастаткова. Ішла жорсткая барацьба новага са старым, аджыўшым, але якое не хацела здаваць свае пазіцыі. Найбольш дзейным сродкам пры гэтых умовах для мяне была сатыра, якой я надаваў больш за ўсё ўвагі: фельетоны, сатырычныя вершы, байкі». У сваёй сатырычнай творчасці пісьменнік арыентаваўся ў першую чаргу на простага чалавека. Таму даступнасць, поўная зразумеласць думкі і вывераная лаканічнасць бадай што з'яўляюцца своеасаблівымі крапівінскай сатыры. З гэтай арыентацыяй звязаны і густата бытавых фарбаў, і ўзмоцнены адпаведнай інтанацыяй простамоўны каларыт сатырычнай размовы, і шчодрое выкарыстанне самых розных прыёмаў народнай сатыры з яе гранічнай трапнасцю і выразнасцю. Выключная папулярнасць сатырычных вершаў і баек Кандрата Крапівы, іх рэдкая ўстойлівасць перад разбуральнай сілай часу абумоўлены і той, у канчатковым выніку, рашаючай акалічнасцю, што яны напісаны вельмі дасціпна, з вялікай сэнсавай ёмкасцю, а то і з афары-

стычнай спрэсаванасцю, якая звычайна вызначае прыказкі, прымаўкі і наогул крылатыя выразы. Многія трапныя, старанна адшліфаваныя канцоўкі з баек Кандрата Крапівы самі сталі прыказкамі, вядомымі кожнаму беларусу. Яны з найбольшай выразнасцю канцэнтруюць у сабе сатырычную вострыню, падкрэсліваюць баявітасць, актыўную наступальнасць байкавай творчасці пісьменніка, якая з'яўляецца вяршынным дасягненнем у развіцці гэтага жанру ў беларускай літаратуры.

Крапівінскай сатыры ўласцівы сапраўдны арыгінальнасць, глыбіня абагульняючай думкі, нелаўторная нацыянальная самабытнасць, вельмі прыкметная ў яркім нацыянальным каларыце твораў мастака. Вядома, нацыянальная спецыфічнасць гэтых твораў не вычэрпваецца тым, што і месца дзеяння ў іх, і самі дзеючыя асобы трывалы звязаны з Беларуссю, нясуць на сабе выразны адбітак яе прыроднага і грамадска-сацыяльнага каларыту. Галоў-

нае заключаецца ў тым, што «ярыкі, самабытны талент» пісьменніка, як гаварыў Міхась Лынькоў, «увадзіў усе лепшыя дасягненні і традыцыі жывога творчага слова народа, яго гумару, яго здаровага смеху». Такім чынам, сам гумар Кандрата Крапівы, яго смех нацыянальна своеасаблівы, тыпова беларускі і сапраўды народны. А гэта ў сваю чаргу адбілася на шырокай папулярнасці сатырычных твораў аўтара.

Такой жа вядомасцю, як сатырычныя вершы і байкі, карыстаецца парадыйная паэма Крапівы «Біблія». Тут пісьменнік вельмі вынаходліва і дасціпна перакладае з сур'ёзнай мовы на мову смешнай і меткай народнай некаторыя эпізоды з біблейскіх кніг. Аўтар удала карыстаецца размоўнай, жартулівай інтанацыяй, іранічным каментарыем, паніжанай бытавой лексікай, часта грубаватым, але па-народнаму трапным, дасціпным словам. Сам склад паэмы — гнуткі, выразны, едка-сатырычны. Часта ён гучыць афарыстычна.

Ярка і маштабна праявіўся сатырычны талент пісьменніка і ў іранічнай паэме-казцы «Хвядос — Чырвоны нос» (1930), у якой вынаходліва высмейваецца п'янства, выкрываюцца багемныя настроі ў пісьменніцкім асяроддзі, выдаткі творчага працэсу ў тыя гады, бюракратызм і пустое балбатанне, галавацянства і падхалімаж і некаторыя іншыя адмоўныя праявы грамадскага жыцця.

У дабротнай рэалістычнай манеры, з глыбокім псіхалагічным наследаваннем характараў галоўных герояў напісаны раманы «Мядзведзічы», прысвечаны паказу беларускай вёскі напярэдадні калектывізацыі. Гэта адзін з лепшых твораў беларускай прозы пачатку 30-х гадоў. Папярэднічалі «Мядзведзічам» шматлікія, галоўным чынам сатырычныя, апавяданні пісьменніка, які таксама захоўваў з сабою эстэтычную прывабнасць і ў нашы дні.

З сярэдзіны 30-х гадоў Кандрат Крапіва працуе пераважна ў драматургіі. Тут ён дабіўся выдатных поспехаў, стаў

ШТО ГАРАНТУЕ СТАБІЛЬНАСЦЬ ЭКА- НОМІКІ

[«Перавагі—за планам»]

стар. 2—3

ЗАХОДНІЯ СЛУЖБЫ ІДЭАЛАГІЧНЫХ ДЫ- ВЕРСІЙ І ШПІЯНАЖУ

[«Клеветнікі на дота-
цыі конгрэса»]

стар. 6.

ГІСТОРЫЯ РЭСПУБЛІ- КІ — МОВАЙ ГРАФІКІ

[«У гушчыні жыцця»]

стар. 7

Буйнейшым майстрам нацыянальнай драматургіі, істотна ўзбагаціў агульнасаюзнаю драматургічную літаратуру, асабліва яе сатырычны напрамак. «Ваша творчасць, — адзначыў вядомы савецкі драматург Аляксандр Карняйчук, маючы на ўвазе драматургічны творы Кандрата Крапівы, — увайшла залатой старонкай у гісторыю нашай вялікай савецкай тэатральнай культуры».

Як драматург Кандрат Крапіва арыентаваўся на беларускія нацыянальныя традыцыі, перш за ўсё на традыцыі Янкі Купалы, Кузьмы Чорнага з яго п'есай «Айчына», многае ўспрыняў з вопыту рускай і савецкай драматургічнай класікі. «Мяне заўсёды ўражвала глыбокая праўдзівасць, яркасць і ўяўная прастата выдатных твораў рускіх класікаў», — падкрэсліваў пісьменнік, раскажваючы аб сваёй рабоце над перакладамі твораў Фанвізіна, Гогаля, Астроўскага і Чэхава на беларускую мову.

[Заканчэнне на 7-й стар.]

ПЕРАВАГІ — ЗА ПЛАНАМ

На фоне крызісу, які ўсё глыбей падточвае эканамічныя асновы капіталістычнага ладу, і песімістычных прагнозаў буржуазных футуролагаў асабліва ярка прыкметны дасягненні савецкіх рэспублік у індустрыяльным і сацыяльным развіцці. Новая пяцігодка стала яшчэ адным доназам пераваг планавай сацыялістычнай сістэмы гаспадарання. Аб асноўных прынцыпах гэтага метаду піша эканаміст Мікалай ШЭНДАРАУ.

данні канкрэтных планаў прымаюць удзел як вярхоўныя заканадаўчыя планавыя органы, так і ніжэйстаячыя, падпарадкаваныя ім установы, а таксама працоўныя калектывы, дзе абмяркоўваюцца праекты планаў. Гэта дае магчымасць у роўнай ступені ўлічыць інтарэсы ўсіх галін і гаспадарчых рэгіёнаў краіны. Адзіны народнагаспадарчы план дазваляе забяспечыць аптымальныя прапорцыі ў народнай гаспадарцы, больш правільна развіваць прадукцыйныя сілы і канцэнтравать сродкі, размяркоўваць сыравіну і энергію, ствараць адзінства ў тэхнічным прагрэсе, аплаце працы, палітыцы цэн і г. д.

Дабратворнасць гэтых прынцыпаў добра бачна на прыкладзе эканамічнага станавлення Беларусі. Сёння Беларуская ССР вядома як высокаразвіты цэнтр станка- і машынабудавання, электроннай і радыёпрамысловасці, хімічнай і нафтаперапрацоўчай галін. Такое імклівае ператварэнне было аграднага прыдатку царскай Расіі ў сучасны эканамічны рэгіён не было б магчымым без кааперацыі, паставак у рэспубліку металу, вугалю, нафтапрадуктаў, бавоўны, воўны і іншых відаў сыравіны, якой тут не хапае. Пры гэтым важна адзначыць, што пастаўкі сыравіны і паліва адбываюцца ў нас не на камерцыйных пачатках, а на аснове агульнага ўзаемавыгаднага планавага выкарыстання ўсіх мінеральных рэсурсаў краіны. Такая палітыка маг-

чыма таму, што нетры СССР гэтак жа, як і іншыя прадукцыйныя сілы, з'яўляюцца агульнанародным здабыткам...

У капіталістычных краінах у апошнія 10—15 год таксама атрымалі распаўсюджанне многія тэорыі і праекты планавання эканомікі. Прымаюцца спробы «ўпарадкаваць» гаспадарку, увесці ў яе развіццё «планавай пачатка» з тым, каб прадхіліць крызісы. Аднак, у капіталістычным грамадстве, дзе гаспадарчы прыватная ўласнасць на сродкі вытворчасці і існуючы пераадольны супярэчнасці паміж грамадскім характарам вытворчасці і прыватнай формай прысваення, адсутнічаюць аб'ектыўныя ўмовы магчымасці планернага вядзення гаспадаркі. Няма агульных інтарэсаў — няма і адзінай мэты, а значыць, у вытворчасці гаспадарчы анархія, эканамічныя законы дзейнічаюць стыхійна і нярэдка разбуральна. Не выпраўляе становішча нават пераход асобных галін вытворчасці ва ўласнасць дзяржавы — ён не мяняе капіталістычнай сутнасці характару вытворчых адносін.

ЯК ЖА канкрэтна нараджаюцца перспектывыя планы развіцця народнай гаспадаркі нашай краіны?

Вызначаючы новыя рубяжы ў камуністычным будаўніцтве, партыя, як ужо гаварылася, грунтуецца на рэальным узроўні развіцця эканомікі краіны. Складанню любога плана — ад

бягучага да перспектывага — папярэдняе дэтальнае аналіз магчымасцей і праблем на будучыню. Гэта складае навуковую аснову праектаў, гарантуе іх дакладнасць.

Так, напрыклад, перад складаннем перспектывага плана развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі да 1990 года вучоныя правялі даследаванні па 21 важнейшай сацыяльна-эканамічнай і навукова-тэхнічнай праблеме. Вывучаліся і складаліся прагнозы выкарыстання працоўных рэсурсаў, развіцця энергетыкі і паліўна-энергетычнага балансу, мінеральна-сыравіннай базы, лясных і водных рэсурсаў, сацыяльна-эканамічных праблем перабудовы вёскі і інш.

Праект доўгатэрміновага плана распрацоўваўся па ўсёй гаспадарцы, размешчанай на тэрыторыі рэспублікі незалежна ад ведамаснага падпарадкавання, таму што ў нашай краіне галіновы прынцып кіравання спалучаецца з тэрытарыяльным прынцыпам. У працэсе стварэння комплексных планаў разглядаюцца міжгаліновыя і міжведамасныя праблемы, узяваюцца паказчыкі планаў міністэрстваў і вытворчых аб'яднанняў з практычнымі прапановамі мясцовых органаў.

Дзяржплан рэспублікі, абласныя і раённыя планавыя камісіі выконваюць галоўныя функцыі па планаванню сацыяльна-культурнага, бытавога абслугоўвання насельніцтва, развіцця прамысловасці рэспублікан-

МІНУЛАЯ пяцігодка адметная для нашай краіны ўпэўненым прагрэсам ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі, устойлівым фінансавым балансам, поўнай занятасцю працаздольнага насельніцтва, ростам дабрабыту ўсіх слаёў савецкага грамадства. Так было раней, так будзе заўсёды, бо дзякуючы планаваму метаду гаспадарання ўвесь складаны індустрыяльны комплекс краіны дзейнічае з дакладнасцю і надзейнасцю добра адрэгуляванага механізму, не ведаючы спадаў і крызісных сітуацый.

Тэорыю планавага вядзення сацыялістычнай народнай гаспадаркі стварыў У. І. Ленін. Асноўнымі прынцыпамі яе з'яўляюцца адзінства палітыкі і эканомікі, навуковасць планавання, дэмакратычны цэнтралізм, дырэктывнасць планаў і выкарыстанне эканамічных рычагоў, ідэя адзінага народна-

гаспадарчага плана, спалучэнне перспектывага і бягучага, галіновага і тэрытарыяльнага планавання.

Палітычным фундаментам планавання стала ажыццяўленне дзяржаўнай улады самімі працоўнымі. Эканамічная аснова — грамадская ўласнасць на сродкі вытворчасці. Менавіта спалучэнне гэтых дзвюх важнейшых умоў дае магчымасць свядома кіраваць гаспадарчымі і сацыяльнымі працэсамі ў маштабе цэлай краіны.

Прынцып адзінства палітыкі і эканомікі праяўляецца ў партыйным кіраўніцтве эканомікай. Камуністычная партыя — вядучая сіла савецкага грамадства — вызначае задачы гаспадарчага, сацыяльнага і культурнага развіцця на даным этапе, зыходзячы з рэальных магчымасцей, патрэб народа і знешнепалітычнай сітуацыі.

Дэмакратычны цэнтралізм на практыцы азначае, што ў скла-

ЭКСПАНУЕ ЛЁГКАЯ ПРАМЫСЛОВАСЦЬ

На Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве разгорнута экспазіцыя «Лёгкая прамысловасць на рубяжы дзесятай пяцігодкі». Значнае месца ў ёй займаюць экспанаты прадпрыемстваў Беларусі.

Іх можна знайсці літаральна ў кожным з дваццаці раздзелаў экспазіцыі. Прадстаўлены ўзоры новага і мадэрнізаванага тэхналагічнага абсталявання, дзёныя мадэлі і макеты прадпрыемстваў, рэканструяваных цэхаў і участкаў, многа розных вырабаў з новых відаў сыравіны і матэрыялаў.

У дзесятай пяцігодцы асабліва ўвага звяртаецца на нашчуванне магутнасцей па выпуску мэблі. Яно і зразумела: рост асаблівых даходаў працоўных ад грамадскай сацыялістычнай вытворчасці, шырокае жыллёвае будаўніцтва за дзяржаўны кошт даюць магчымасць працоўным з густам абсталяваць свае кватэры. І беларускія экспанаты на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве сведчаць, што прадпрыемствы нашай рэспублікі запускаюць сёлета ў вытворчасць многія арыгінальныя навінкі. Падоўгу затрымліваюцца наведвальнікі, напрыклад, ля набораў мэблі для спальні Мінскага праектна-вытворчага аб'яднання. Наборы рознай кампаўнкі прапануе гэта аб'яднанне і для гасцінай. Зручную і эlegantную мэблю для сталовай і кухні дэманструюць дрэваапрацоўшчыкі з Бабруйска.

У прывабнай вясёлцы разнастайных тканін прыкметна вылучаецца прадукцыя вядучага ў нашай рэспубліцы прадпрыемства лёгкай прамысловасці — Аршанскага льнокамбіната. Яго вырабы адпавядаюць самым вытанчаным густам. Янаглядаў, як з аднолькавым захваленнем імі цікавілася дэлегацыя іванаўскіх ткачых з Расіі (якія, дарэчы, самі з'яўляюцца цудоўнымі майстрамі лянных вырабаў) і група жанчын з Федэратываўнай Рэспублікі Германіі. Аршанскі льнокамбінат славіцца не толькі сваімі выдатнымі тканінамі. Тут, на выстаўцы, наведвальнікі знаёмяцца і з навуковай арганізацыяй працы тэкстыльшчыц, станам культуры і эстэтыкі вытворчасці на гэтым прадпрыемстве. Яго цэкі больш нагадваюць вялізныя пакоі адпачынку, чым рабочае месца. А Мінскі камвольны камбінат дэманструе свае дасягненні ў галіне рэканструкцыі і тэхнічнага пераўзбраення вытворчасці. За кошт навукова-тэхнічнага прагрэсу і павышэння на гэтай аснове прадукцыйнасці працы тут дасягаецца амаль увесь прырост прадукцыі.

Вялікі асартымент вырабаў паказваюць Брэсцкае вытворчае дыванова-суконнае аб'яднанне, Віцебскі шаўковы камбінат, Гродзенская фабрыка пальчаткавых вырабаў, Брэсцкія панчошны камбінат і фабрыка

верхняга трыкатажу, Віцебская панчошна-трыкатажная фабрыка «КІМ», Мінскае вытворча-трыкатажнае аб'яднанне і многія іншыя беларускія прадпрыемствы. Трэба сказаць, што ў адпаведнасці з Праектам ЦК КПСС да XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады» ў нашай рэспубліцы ўсё больш і больш укладваецца сродкаў у развіццё прамысловасці, якая задавальняе патрэбы людзей. Так, сёлета капітальныя ўкладанні ў лёгкаю прамысловасць на адну трэць большыя, чым былі ў мінулым годзе. Будзе прадоўжана будаўніцтва і расшырэнне Слонімскай камвольна-прадзільнай фабрыкі, Магілёўскага шаўковага камбіната, Мінскага тонкасуконнага і Віцебскага дывановага камбінатаў, Магілёўскай абутковай фабрыкі і раду іншых прадпрыемстваў. Намечана будаўніцтва Жлобінскай фабрыкі па вытворчасці 30 мільёнаў квадратных метраў штучнага футра ў год і буйнога фарфоравага завода ў Добрушы, расшырэнне Брэсцкага дывановага камбіната на штогадовы дадатковы выпуск двух з палавінай мільёнаў квадратных метраў жакардавых дываноў. У цэлым па лёгкай прамысловасці Беларусі ўжо сёлета асартымент вырабаў абнаўляецца больш чым на палавіну.

Цікавая ў гэтай сувязі сумесная работа мінскага эксперыментальна-канструктарскага бюро скургалантарэйнай і фурнітурнай прамысловасці і Усесаюзнага навукова-даследчага Інстытута скургалантарэйнай прамысловасці па выпуску аб'ёмных вырабаў метадам зваркі токамі высокай частаты на канвеерна-механізаваных лініях, якая экспануецца на выстаўцы ў Маскве. На спецыяльным стэндзе тут расказваецца, што ўкараненне гэтага метаду на Мінскай фабрыцы імя Куйбышава забяспечыла не толькі павышэнне прадукцыйнасці працы ў 2,5 раза, але і дало магчымасць выпускаць больш разнастайную прадукцыю высокай якасці.

Ва ўдасканаленне тэхналагічных працэсаў і арганізацыі працы вялікі ўклад робяць не толькі навукова-даследчыя ўстановы і інжынерна-тэхнічныя работнікі, а і людзі, што працуюць непасрэдна ля станкоў.

Спецыяльны стэнд на выстаўцы прысвечаны лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР за 1975 год — групе лепшых работнікаў тэкстыльнай прамысловасці краіны, сярод якіх і прадзільшчыца Баранавіцкага баваўнянага камбіната, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Валянціна Булава. Яе выдатныя дасягненні ў павелічэнні зон абслугоўвання і сумяшчэнні прафесій, вытворчых ініцыятыва з'яўляюцца наглядным прыкладам таго, якой плённай і радаснай стала праца прастай работніцы ва ўмовах сацыялізму.

Паўлюк САВАЛЕУСКІ.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Удвая ўзраста валавая вытворчасць збожжа за гады дзевятай пяцігодкі ў саўгасе «Камуніст» Горацкага раёна. Хлебаробы гаспадаркі старанна рыхтуюцца да вясны першага года дзiesiąтай пяцігодкі: назапашана насенне высокага класа, поўнасцю адрамантавана пасяўная тэхніка.

НА ЗДЫМКУ: аграном-насеннявод Галіна ПАЛІГАС правярае якасць насення.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

САЎГАС НА МЕСЦЫ БАЛОТ

Новы саўгас «Бор» створаны на меліяраваных землях Гродзеншчыны.

З пятнаццаці калгасаў, двух саўгасаў, вучэбна-вытворчай гаспадаркі Навагрудскага сельскагаспадарчага тэхнікума і Любчанскага лясніцтва новаму саўгасу перадаюцца зямельныя ўчасткі агульнай плошчай больш як пяць тысяч гектараў.

У гэтым годзе намечана распрацаваць генеральны план саўгаса «Бор» і праектна-каштарысную дакументацыю на будаўніцтва аб'ектаў вытворчага, жыллёвага і культурна-бытавога прызначэння.

МАГЧЫМАСЦІ РАСШЫРЫЛІСЯ

У новыя пяціпавярховы корпус у Пышках — самым малюнічым раёне горада Гродна — перасяліўся аддзел рэгуляцыі абмену рэчываў АН БССР.

З уводам у строй новага корпуса значна расшырацца даследаванні ў галіне малекулярнай біялогіі і біяхіміі ў рэспубліцы, а паслугамі аддзела змогуць карыстацца супрадоўнікі медыцынскага, сельскагаспадарчага і пе-

дагагічнага інстытутаў, якіх праводзяцца аналігічныя навуковыя работы.

ВЫРАСЛА КОЛЬКАСЦЬ ПАСЛУГ

Амаль два дзесяткі дамоў быту і комплексных прыёмных пунктаў атрымалі ў мінулым пяцігоддзі жыхары Слонімскага раёна.

Аснашчанаць прадпрыемстваў быту тэхналагічным абсталяваннем і малай механізацыяй дало магчымасць на фінішы пяцігодкі больш чым удвая павялічыць колькасць паслуг.

КАЛГАСНЫ СІДР

Толькі з'явіўшыся прылаўках, гэты напітак заваяваў давер пакупнікоў: у калгас імя Кірава Слудскага раёна пасыпаліся заяўкі на сідр мясцовай вытворчасці.

Сваім нараджэннем сідр абавязаны новай тэхналагічнай лініі, устаноўленай на калгасным кансервавым заводзе. За зменнаста года дае 1 600 бутэлек іграстага яблычнага напітку.

ЗДРАЎНІЦА ТЭКСТЫЛЬШЧЫКАЎ

Новы санаторый прафактэрыі тэрапеўтычнага профілю адкрыты на Баранавіцкім баваўняным камбінате.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

скага і мясцовага падпарадкавання. Аднак рэспубліканскія планавыя органы маюць значныя паўнамоцтвы і ў агульнагаспадарчым планаванні. Прадпрыемствы і аб'яднанні саюзных міністэрстваў прадстаўляюць праекты сваіх планаў не толькі вышэйшастаячым галіновым, але і рэспубліканскім органам, каб тыя маглі ўдзельнічаць у планаванні развіцця прадукцыйных сіл на тэрыторыі рэспублікі. Саюзныя і мясцовыя органы сумесна рэгулююць аб'ём вытворчасці і паставак прадукцыі, дыслакацыю і профіль новых прадпрыемстваў, схемы выкарыстання запасаў карысных выкапняў, схемы транспартных сетак, размяшчэнне населеных пунктаў і іншыя паказчыкі.

Складанне комплексных тэрытарыяльных планаў спрыяе выяўленню дадатковых індустрыяльных рэсурсаў. Праз такія планы рэспубліканскія і мясцовыя органы актыўна ўздзейнічаюць на агульны працэс эканамічнага развіцця краіны.

Фактаў плённага ўзаемадзеяння мясцовых і цэнтральных планавых органаў можна назваць нягале. Такім чынам, напрыклад, рашалася праблема меліярацыі Палесся. Маштабы пераўтварэнняў на поўдні рэспублікі былі такімі вялікімі, што спатрэбілася стварыць буйнейшую ў краіне спецыялізаваную будаўнічую фірму «Галоўпалессевабуд». Сумеснымі намаганнямі рэспубліканскіх і саюзных планавых органаў за-

раз працягваецца рашэнне праблемы выкарыстання працоўных рэсурсаў малых гарадоў Беларусі. Ставіцца задача павысіць іх індустрыяльны ўзровень і ажыццявіць на гэтай аснове шэраг сацыяльных пераўтварэнняў.

ПЛАНЫ нашы рэальныя, бо ў іх складанні прымаюць удзел самі працоўныя. Сведчаннем дэмакратычнасці нашага дзяржаўнага ладу з'явілася распрацоўка і абмеркаванне праекта плана развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады. Гэты план — прыклад творчага прымянення і развіцця марксісцка-ленінскай тэорыі ў сучасных умовах. Кожны яго раздзел прасякнуты клопатамі аб чалавеку. У праекце пяцігодкі знайшла адлюстраванне ланіскага нацыянальнага палітыка. Дзесятая пяцігодка забяспечыць далейшы магучы ўздым народнай гаспадаркі ўсіх саюзных рэспублік. У БССР, напрыклад, нацыянальны даход плануецца павялічыць штогод у сярэднім на 6 працэнтаў, прадукцыя прамысловасці ўзрастае да 1980 года на 39—43 працэнты, сельскай гаспадаркі — на 11—14 працэнтаў, на 20—22 працэнты павялічацца рэальныя даходы ў разліку на душу насельніцтва...

У абмеркаванні і зацвярджэнні лічбаў плана разам з мільёнамі савецкіх людзей прынялі ўдзел і працоўныя Беларусі.

Дзесятая пяцігодка: асноўны напрамак

У электраэнергетыцы забяспечыць у 1980 годзе вытворчасць 1 340—1 380 мільярдаў кілават-гадзін электраэнергіі. Увесці ў дзеянне магутнасці на электрастанцыях у размеры 67—70 мільёнаў кілават, у тым ліку на атамных — 13—15 мільёнаў кілават. Прадоўжыць будаўніцтва цеплавых электрастанцый магутнасцю 4—6 мільёнаў кілават з устаноўкай энергетычных блокаў адзінкавай магутнасцю 500 і 800 тысяч кілават, атамных электрастанцый з рэактарамі адзінкавай магутнасцю 1—1,5 мільёна кілават.

Прадугледзець больш шырокае прымяненне для выпрацоўкі электраэнергіі таннага цвёрдага паліва. Ажыццяўляць будаўніцтва буйных цеплавых электрастанцый, якія будуць працаваць на вугалях Экібастузскага і Канска-Ачынскага месцанараджэнняў.

У гідраэнергетыцы прадоўжыць збудаванне пераважна буйных гідравузлоў, якія даюць магчымасць комплексна вырашаць задачы выпрацоўкі электраэнергіі, арашэння зямель, забеспячэння вадой гарадоў і прамысловых прадпрыемстваў, развіцця суднаходства і рыбаводства, прадухілення паводак.

Прадугледзець апераджальнае развіццё атамнай энергетыкі ў еўрапей-

скай частцы СССР. Паскорыць будаўніцтва і асваенне рэактараў на хуткіх нейтронах. Пачаць падрыхтоўчыя работы па выкарыстанню атамнай энергіі для мэт цеплафікацыі.

Прадоўжыць работы па фарміраванню адзінай энергетычнай сістэмы краіны шляхам аб'яднання энергасістэм Сібіры і Сярэдняй Азіі з Еўрапейскай энергетычнай сістэмай, збудаванню магістральных ліній электраперадачы напружаннем 500, 750 і 1 500 тысяч вольт.

Забяспечыць паляпшэнне тэхніканамічных паказчыкаў работы энергетычнага абсталявання, паскорыць для гэтага асваенне высокаманаўраных энергаблокаў магутнасцю 500 тысяч кілават, будаўніцтва гідраакумулюючых электрастанцый і газатурбінных устаноў.

Знізіць удзельны расход паліва на электрастанцыях у 1980 годзе да 325—328 грамаў на кілават-гадзіну адпущанай электраэнергіі.

Павысіць прадукцыйнасць працы ў электраэнергетыцы на 27—29 працэнтаў.

З праекта ЦК КПСС да XXV з'езда «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі на 1976—1980 гады».

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Пабудаваная на сродкі прадпрыемства, рабочая здраўніца аснашчана найвышэйшым медыцынскім абсталяваннем і фізіятэрапеўтычнай апаратурай, мае водагразелячэбніцу, электрасветлавыя кабінеты і інш.

Першыя 100 чалавек — рабочыя і служачыя камбіната атрымалі льготныя прафсаюзныя пуцёўкі.

КАБ НЕ ЗАБРУДЖВАЛАСЯ ПАВЕТРА

Вытворчасць асфальту выносіцца за межы сталіцы Беларусі. Непадалёк ад Мінска пачалося будаўніцтва новага аўтаматызаванага асфальта-бетоннага завода, разлічанага на вытворчасць 600 тысяч тон прадукцыі ў год. Дазіраваць і разгравіць бітум, рыхтаваць асфальт і выгружаць яго стануць аўтаматы, кіраваць якімі будзе з пульту адзін аператар. Сажу і пыл, якія звычайна вісяць над такімі прадпрыемствамі, вылаваць шматлікія фільтры.

ЗАМЕСТ КІНАПЕРАСОВАК

Пяцьдзесят стацыянарных кінаўстаноў дзейнічаюць у сельскіх клубах і дамах культуры Слонімскага раёна.

Сучасная кінафікацыйная апаратура замяніла маламагутныя кінаперасоўкі ў вёсках Хадзевічы, Азановічы, Вялікая Кракотка і многіх іншых. Гэта стварае шмат зручнасцей для сельскіх кінагледачоў.

ПРАЗ ТРЫЦЦАЦЬ ГАДОЎ

Франтавы разведчык, кавалер шасці баявых узнагарод А. Яновіч закончыў свой ратны шлях у лютым 1945 года. Пры вызваленні брацкай Польшчы ад фашысцкіх захопнікаў ён быў цяжка паранены. Пасля выздараўлення вярнуўся ў родны калгас імя Янкі Купалы.

Не ведаў франтавік, што яго мужнасць у апошніх баях адзначана ўрадавай узнагародай. Нядаўна ветэрана працы А. Яновіча запрасілі ў Іўеўскі райваенкамат. Былому воіну быў уручаны ордэн Славы III ступені.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

23 ЛЮТАГА — ДЗЕНЬ САВЕЦКАЙ АРМІІ І ВАЕННА-МАРСКОГА ФЛОТУ

58-ю гадавіну свайго існавання нашы доблесныя Узброеныя сілы сустракаюць на варце мірнай працы савецкіх людзей. У гэты дзень вячэрняе неба над буйнымі гарадамі нашай неабсяжнай краіны, асвятліў святочны феерверк. Салют быў дадзены ў гонар патрыётаў, якія загінулі ў баях за абарону Савецкай улады ў гады грамадзянскай вайны, мужных воінаў, якія аддалі сваё жыццё ў барацьбе

з фашызмам у 1941—1945 гадах.

НА ЗДЫМКАХ: ідуць тактычныя заняткі, атака пярэдняга краю праціўніка; у госці да воінаў Мінскага гарнізона прыехаў лаўрэат Ленінскай прэміі, народны паэт Беларусі Пятрусь БРОўКА; у вольны ад вучобы час воіны займаюцца мастацкай самадзейнасцю; на варце неба; радавы Хакімбек АБДУРАХМАНАУ — выдатны гранатамётчык.

Буржуазная прэса на Захадзе няспынна вядзе антысавецкую прапаганду і вельмі часта сцвярджае, нібыта наш дзяржаўны лад не з'яўляецца дэмакратычным, таму што ў краіне існуе толькі адна партыя — КПСС. Слухаючы гэтыя сцвярджэнні, некаторыя чытачы «Голасу Радзімы» цікавяцца, чым абумоўлена аднапартыйнасць палітычнага ладу Савецкага Саюза. Таму мы прапануем увазе чытачоў гутарку аб тым.

ЧАМУ Ў СССР АДНА ПАРТЫЯ

Спачатку паставім пытанне: а ці азначае сапраўдную дэмакратыю шматпартыйнасць ва ўмовах буржуазнага ладу? У ЗША, якія лічацца вітрынай буржуазнай дэмакратыі, палітычную ўладу папераменна ажыццяўляюць рэспубліканская і дэмакратычная партыі. Ніхто, аднак, да гэтага часу не выявіў адрозненняў паміж гэтымі партыямі — абедзве яны з'яўляюцца буржуазнымі, абедзве адстойваюць інтарэсы класа капіталістаў. Амерыканскія працоўныя фактычна не маюць ніякага ўплыву на палітыку пануючых партый, бо ў ЗША ўладу ажыццяўляе не народ, а буйны капітал.

Тое самае можна сказаць і пра Англію — «калыску» буржуазнай дэмакратыі. Там ва ўрадзе знаходзяцца то кансерватары, то лейбарысты, аднак тыя і другія праводзяць палітыку буйных манаполій. Праўда, лейбарысцкая партыя лічыцца «рабочай» і рабочыя сапраўды складаюць большасць яе членаў, аднак партыя гэта, як заўважыў нейкі жартульнік, вельмі падобна на скрыпку: трымаюць яе ў левай руцэ, а іграюць правай.

Наўрад ці варта растлумачваць той агульнавядомы і неаспрэчны факт, што дэмакратыя ў капіталістычным свеце — фікцыя, прыгожы падман, што выбіраючы паміж дзюма буржуазнымі партыямі, працоўныя фактычна не маюць выбару. Нягледзячы на гэтыя відавочныя ісціны, абаронцы буржуазных парадкаў з усіх сіл хваляць сваю фальшывую дэмакратыю і абвінавачваюць КПСС у «дыктатарстве» і «таталітарызме».

У першую чаргу патрэбна сказаць, што камуністы ў нашай краіне, прышоўшы да ўлады ў кастрычніку 1917 года, не ставілі задачу адхіліць ад палітычнага жыцця ўсе без выключэння партыі. Тады пытанне стаяла так: якую палітыку праводзіць тая ці іншая партыя, з кім яна ідзе, чые інтарэсы абараняе — за рэвалюцыю яна ці за рэстаўрацыю капіталізму, з працоўным народам ці са звергнутымі эксплуатаатарамі, за Савецкую ці за буржуазную ўладу? Амаль усе расійскія буржуазныя і дробнабуржуазныя партыі аказаліся ў лагеры контррэвалюцыі, яны аб'ядналіся разам з белагвардзейцамі і замежнымі інтэрвентамі, каб задушыць рэвалюцыю і не дапусціць перамогі сацыялізму. Ад такіх партый адварнуўся працоўны народ, яны збанкрутаваліся і сышлі з палітычнай арэны.

Здарылася так, што левыя эсэры карысталіся падтрымкай часткі сялянства. Тры іх прадстаўнікі ў канцы 1917 года ўвайшлі ў састаў Савецкага ўрада. Аднак левыя эсэры таксама выступілі супраць Савецкай улады і таму праз паўгода яны былі выведзены з Саветаў. Акрамя большавікоў, у краіне больш не аказалася партый, якія змагаліся б за пабудову сацыялізму, за карэнныя жыццёвыя інтарэсы працоўнага народа.

Аднапартыйнасць у нашай краіне, такім чынам, тлумачыцца гістарычнымі абставінамі, у якіх адбылася сацыялістычная рэвалюцыя, незвычайнай вострай класовай барацьбы, контррэвалюцыйнай, антынароднай палітыкай усіх без выключэння непратэтарскіх партый.

У Савецкім Саюзе даўно ўжо няма эксплуатацыйнага класаў, таму няма сацыяльнай базы для існавання буржуазных партый. А палітычныя партыі не існуюць без гэтай базы, як без глебы расліны. У нас ёсць два працоўныя класы — рабочыя і сяляне. Яны маюць аднолькавыя жыццёвыя інтарэсы, дабіваюцца адной і той жа мэты — пабудовы камуністычнага грамадства, паміж імі адсутнічаюць якія-небудзь супярэчнасці. Вось чаму авангард гэтых класаў аб'ядноўваецца ў адну Камуністычную партыю Савецкага Саюза. У КПСС уваходзяць і прадстаўнікі інтэлігенцыі, якая паходзіць з рабочых і сялян і жыве агульнанароднымі інтарэсамі. Так што існаванне яшчэ якой-небудзь партыі ў СССР не толькі непатрэбнае, але і практычна немагчымае.

Зусім не такія ўмовы склаліся на першапачатковым этапе развіцця іншых сацыялістычных краін. У Польшчы або ў Балгарыі, напрыклад, некаторыя партыі падтрымалі палітыку камуністаў, накіраваную на ліквідацыю панавання буйной буржуазіі і пабудову сацыялістычнага грамадства. Таму ў гэтых краінах засталіся і цяпер існуюць, акрамя камуністычных, іншыя палітычныя партыі, якія маюць сваіх прадстаўнікоў у органах дзяржаўнай улады, выдаюць свае газеты, часопісы і г. д. Вось чаму разумела, што аднапартыйнасць ці шматпартыйнасць ва ўмовах сацыялізму залежыць ад канкрэтных гістарычных умоў кожнай асобнай краіны. Што ж датычыць прапагандысцкіх баек аб «дыктатарстве» і «таталітарызме», то яны не маюць нічога агульнага з рэальнасцю.

Творчы вечар народнага пісьменніка БССР Івана Шамякіна адбыўся ў Палацы культуры Мінскага аўтазавода. НА ЗДЫМКУ: Іван ШАМЯКІН сярод аўтамабілебудаўнікоў. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ПАСТАЯНСТВА

РАЗМОВА З ДЭЛЕГАТАМ ПАРТЫЙНАГА З'ЕЗДА СЛЕСАРАМ БАРЫСАМ ЮЗАФОВІЧАМ

Быў вечар. У Брэсце ішоў снег. Упершыню ў новым годзе. І ўпершыню за зіму. Так позна.

— Усё-такі, Барыс, Вы ўдачлівы.

— Ну, нельга сказаць.

— Я ж не пытаюся, ці шчаслівы Вы, і ніколі не спытаю. Але ўдачлівы — пэўна.

— Удача, удачлівы... Не люблю гэтыя словы. У жыцці, па-мойму, усё прасцей. У жыцці ў чалавека дзве рукі і галава, і ён сваімі рукамі робіць тое, што задумаў. А ўдача — гэта вынік. Таксама, як і няўдача. Усё залежыць ад цябе самога.

— І яшчэ ад акалічнасцей.

— Дык зрабі акалічнасці спрыяльнымі.

— Усемагутны Вы чалавек.

Ён засмяяўся:

— Добра, пішыце: Барыс Юзафовіч удачлівы, таму што ён...

...У дваццаць гадоў стаў першаадрасным слесарам, камуністам, у дваццаць шэсць атрымаў медаль «За доблесную працу», у дваццаць сем — дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, у дваццаць восем — лаўрэат прэміі Беларускага камсамола, у дваццаць дзевяць узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі, а ў трыццаць адзін год абраны дэлегатам XXV партыйнага з'езда.

Мне казалі аб ім: «Славай сваёй не выхваляецца, але і не адмаўляецца ад яе».

— Ваша самая вялікая ўдача?

— Сын Алег.

— А няўдача?

— Не ведаю, не думаў аб гэтым. Хоць лічу, што ў любой справе адмоўны вынік часам таксама важны, як і дадатны. Чалавецтва рухаецца да прагрэсу шляхам прызнання і пераадолення ўласных недасканаласцей.

— Вам часта даводзілася шкадаваць аб зробленым?

— Часцей аб нязробленым.

— Напрыклад.

— Напрыклад, да гэтага часу не атрымаў вышэйшай адукацыі.

— Але ж Вы вучыцеся.

— Так, у Вышэйшай партыйнай школе, на завочным, чацвёрты курс.

— І потым?

— Здам на пяты разрад.

— А як жа кар'ера, партыйная работа?

— Быць добрым рабочым і прапагандыстам рабочага класа — гэта мая партыйная работа. А кар'ера нікуды не дзенецца. Толькі чаму аб-

вязкова ўверх? Бывае кар'ера ўглыб. Калі чалавек ахоплівае сваю справу ва ўсім маштабе, пазнае яе сапраўдную глыбіню. Гэта значыць, калі работнік становіцца Майстрам.

— А што значыць быць прафесіяналам?

— Гэта значыць ні пры якіх абставінах не рабіць сваю справу горш, чым умееш. Ёсць такое кіно — «Самы гарачы месяц». Там рабочы адмаўляецца вярнуць няякасную сталь дзеля таго, каб своечасова закрыць план і забяспечыць цэху добрыя паказчыкі. Заўважце, не сабе — усюму цэху. Дзе ж яго пацудзіць калектывізму? А па-мойму, ён сапраўдны прафесіянал. Мне здаецца, прафесіяналізм вымяраецца не толькі тэхнічнымі магчымасцямі чалавека.

— Але ім і — у першую чаргу. Каму патрэбна высокавядомы дылетант?

— З якога ж часу Вы дапамагаеце маладым рабочым?

— З таго часу, калі я сам быў у іх узросце.

— Можна больш падрабязна?

— Гадоў дванаццаць назад я працаваў на Урале.

— А вучыліся ў Беларусі?

— Так. Ёсць такая вёска — Варажбіты. Вось там нарадзіўся і вырас. Ну, вядома, хацеў сябе выпрабаваць. Мне маці тады сказала: «Ідзі ў людзі». І я пайшоў. Паехаў у Перм. Быў вучнем слесара, потым слесарам, камсоргам цэха, усё неяк хутка... Потым выпадак здарыўся. Начальнік цэха некуды паехаў, і я, пакуль яго не было, дапамог уладкавацца ў цэх аднаму падлегку. Хлопец быў з другога раёна, а з другога — нельга. Начальнік прыехаў, аб усім даведаўся, кажа мне: «Збяры ўсіх пацаноў, няхай будзе асобны ўчастак, каб не блыталіся пад нагамі». І прызначыў мяне майстрам, а мне дзевятнаццаць гадоў — смешна.

— Смешнага мала. У дзевятнаццаць гадоў Вы сталі настаўнікам.

— Тады не гаварылі — настаўнік. І не было такога руху — настаўніцтва. А з'ява была. З'ява тысячы гадоў. Яна ў самой прыродзе чалавека. Усё жыццё нехта некага вучыць.

— Настаўнік і вучань: хто каму?

— Узаемна. «Настаўнік, выкавай вучня», — памятаеце? Але самае геніяльнае,

што паэт паставіў тут коску не толькі па закону пунктуацыі. Памятаеце, як там далей: «...каб было ў каго потым вучыцца».

— Пятнаццаць Ваших вучняў — пятнаццаць Ваших настаўнікаў. Я не пытаюся, чаму Вы іх навучылі, — гэта відавочна. А яны Вас?

Ён падумаў, потым адказаў:

— Цярплівасці.

Падумаў яшчэ і дадаў:

— Уменню стрымлівацца ад паспешлівых ацэнак. І чуласці, зразумела.

— Барыс, я запісаў усе Вашы грамадскія абавязкі. Значыцца, так: Барыс Юзафовіч — член абкома партыі, член заводскага парткома, партгрупорг, старшыня гарадскога савета настаўнікаў, старшыня заводскага камітэта па справах моладзі...

— Акрамя таго, ён рабочы чалавек, і ў яго сям'я.

— Так загрузаць аднаго — ці мудра гэта? Па-мойму, чалавек проста не ў стане ўсё, што яму даручаюць, рабіць аднолькава добра.

— А я і не кажу, што ўсё атрымліваецца. Нешта выходзіць добра, а нешта не вельмі.

— Што дае чалавеку грамадская работа?

— Вору ва ўласныя магчымасці, адчуванне сваёй патрэбнасці не толькі сваякам. Чалавек, які жыве толькі для сябе, рана ці позна прыходзіць да сутыкнення з грамадствам.

— Самы яркі ўспамін апошніх пяці гадоў?

— Фестываль моладзі і студэнтаў у Берліне.

— Былі цікавыя сустрэчы?

— Мноства. Адно запомніў асабліва: у Трэтаў-парку мы сустракаліся з выдатнымі хлопцамі з ГДР. Вельмі яркае ўражанне — Дрэздэнская карцінная галерэя.

— Барыс, пяць гадоў назад, 11 студзеня, «Правда» паведаміла, што Вы бярэцеся выканаць пяцігодку за чатыры гады, і ў краіне пачаўся рух: «Пяць — за чатыры!»

— Я стрымаў абяцанне.

— Я не аб гэтым. Я да таго, што ўсё паўтараецца. Цяпер, калі не памыляюся, Вы працуеце ў лік сакавіка семдзесят васьмага года.

— Красавіка.

— Значыцца, па-ранейшаму: «Пяць — за чатыры!»? Ён усміхнуўся:

— З папраўкай на акалічнасці.

В. ВЫЖУТОВІЧ.

Україна вёскі.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

REALISTIC PROGRAMME OF THE DEVELOPMENT

Report by Pyotr MASHEROV, Alternate Member of the Politbureau of the CPSU
 Central Committee, First Secretary of the Central Committee of the Communist
 Party of Byelorussia at the 28th Congress of the Communist Party of Byelorussia
 (February 4—6).

While presenting the report of the Central Committee of the Communist Party of Byelorussia to the 28th Congress of the Communist Party of Byelorussia in Minsk, on February 4th, 1976, Pyotr Masherov, Alternate Member of the Politbureau of the CPSU Central Committee, First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Byelorussia stated, *inter alia*:

The Communist Party of Byelorussia has come to its 28th Congress even more strengthened and closely united round the Leninist CPSU Central Committee. It has gone through a good school of practical learning and ideological work, acquired positive and verified by life experience in economic management and organization of masses.

Speaking about the main results of the fulfilment of the Ninth Five-Year Plan (1971—1975) in the Byelorussian SSR Pyotr Masherov declared that under the stimulating influence of the decisions of the 24th Congress of the CPSU new important heights had been achieved in the economic and cultural development and building the material and technical basis of communism.

During the years of the Ninth Five-Year Plan period, the national income has increased by 47 per cent which corresponds to the planned target.

The productive and technical potential of the industry rose substantially.

The industrial workers of the Republic were proud to report the fulfilment of the basic targets of the Ninth Five-Year Plan ahead of schedule. The industrial production increased by 64 per cent instead of 53—56 per cent, as envisaged in the Directives of the 24th Congress of the CPSU, and 58 per cent, as planned. 3 billion roubles' worth of industrial goods was produced over and above the plan.

As compared with the Eighth Five-Year Plan period, gross output of collective and state farms has increased by 22 per cent. The production of grain has grown by 57 per cent, meat by 45 per cent, milk by 25 per cent, eggs 2.6 times.

The dynamics of grain production is extremely significant. The annual average grain output in the Republic has reached 5.5 million tons, as compared with 5.2 million tons envisaged in the Directives of the 24th Congress of the CPSU and 3.5 million tons in 1966—1970.

As compared with the preceding five years, during the past five years, 3 times as much money has been spent on measures aimed at raising the standard of living of the people only in our Repub-

lic. Real per capita income rose nearly 1.4 times, average monthly earnings of industrial and office workers by 18.4 per cent, and the income of collective farmers from the commonly-owned sector by 37 per cent.

We have advanced substantially in the solution of the housing problem. The following fact testifies to this: nearly 22 million square metres of living space have been built in the Republic during the Ninth Five-Year Plan period. This means that almost every fifth person has moved to a new flat. A great number of schools, pre-school, medical and other social establishments have been built.

Everything that has been done and achieved in the Ninth Five-Year Plan period should be regarded by us, firstly, as a basic or a spring-board for a new advancement in all fields of economic and cultural construction.

Speaking about the tasks of the Tenth Five-Year Plan (1976—1980) Pyotr Masherov emphasized that during five years, real incomes of the population of the Republic will go up by 20—22 per cent. The average monthly wages and salaries of industrial workers and office employees will grow by 22 per cent and incomes of collective farmers by 31 per cent. Allowances and benefits out of social consumption funds will increase by 30 per cent. The same increase will occur in the money incomes of the population (taking into account all sources). Sales of foodstuffs and industrial consumer goods to the population are planned to go up by 30 per cent.

House-building and expansion of cultural and every-day services will continue on a large scale. It is planned to build housing totalling 23 million square metres improving at the same time its quality and comfortableness. Over 2 million people will move into new apartments with all amenities and the average living space per person will have reached 12.5 square metres by 1980.

Our common duty to the present and future is the protection of the environment in order that it be transferred to new generations enriched with new and beneficial discoveries and improved by our creative work. We must leave to our posterity not just giant industrial enter-

prises, but also well kept fields, clean air, green forests, unpolluted clarity of rivers and lakes.

Pyotr Masherov devoted much attention to the questions of further rise of the general education and the cultural level of the working people of the Republic and the enrichment of their spiritual life.

The system of public education plays the most important role. In the conditions of developed socialism and scientific and technical revolution it has entered a qualitatively new stage of its development.

Higher and secondary special education will be further developed in the Tenth Five-Year Plan period.

The period under review is characterized by a steady growth of the role of literature, art and culture as a whole in the life of our people.

Our literature and art are noted for their heroic and patriotic nature.

Such monumental creative works of great political significance and impressive artistic expressiveness as the memorial complex "Khatyn", the Brest Fortress-Hero, the Mound of Glory near Minsk, "The Breakthrough" in the Ushachi District, the monument to the Soviet Mother-Patriot in Zhodino, a film "The Flame" produced by the "Belarusfilm", a TV film "Ruins Are Shooting" and many works of prose and poetry have become recently an integral part of the treasury of spiritual values of our people. They represent the school where millions of citizens are taking and will continue to take moral lessons of the greatest patriotism and courage, realizing to a fuller extent the greatness and everlasting significance of the revolutionary continuity and unseparable mental bonds of various generations of the Soviet people.

In conclusion, Pyotr Masherov said that the Communists and all the working people of the Republic were joining efforts for achieving further all-round progress of our great Motherland, with profound conviction in their increased ability to work better and to carry out the guidelines of the 25th Congress of the CPSU.

Byelorussian Bolshoi State Opera and Ballet Theatre.

PEOPLE RETURNING FROM ISRAEL ACCUSE ZIONISM

(PRESS CONFERENCE IN MOSCOW)

If the 'Jewish problem' is today found anywhere in the world, then it is in Israel". This is what Lazar Krajs, who has returned to the Soviet Union from Israel, said at a press conference held on February 6 by the Novosti Press Agency and the USSR Ministry of Foreign Affairs' Press Department.

Six more people with similar experiences spoke to Soviet and foreign journalists. Accounts of difficult times outside the Soviet Union were told by 34-year-old Valery Kuvent (Nalchik), 60-year-old Isaak Kaplan (Moscow), 56-year-old Itzhok Zeltser (Chernovtsy), 41-year-old Ilya Fuzailov (Tashkent) and the younger Boris Bravshstein from Kiev and Klara Krajs.

The stories of these people provided a picture of life in Israel as it really is. "The Israeli state system is a system of Zionist dictatorship," said B. Bravshstein. "The UN has passed a resolution correctly condemning Zionism as a form of racialism and racial discrimination," said V. Kuvent. "I have seen for myself that this is true. Israel is a truly racist state and we, Soviet Jews, do not belong."

"A Vietnamese woman came to Israel with two children fathered by an Israeli citizen," said K. Krajs. "She wanted to become an Israeli citizen, and was prepared to convert to Judaism. At that time Zionist propaganda was shedding crocodile tears about the fate of South Vietnamese refugees. But this Vietnamese woman was not admitted. The Ministry of Internal Affairs refused her application. The Chief Rabbi-nate said that it was not interested in this woman being converted to Judaism. The Vietnamese woman was not admitted to Israel so that "the purity of the chosen race" could be preserved. People from the USSR are also considered second-rate citizens in Israel. Many are blacklisted by the Chief Rabbi-nate and the Ministry of Internal Affairs as half-breeds. All their children for generations to come are doomed to discrimination according to race. The existence of such blacklists in Israel is a universally known fact; even the Israeli press has commented about them."

I. Fuzailov spoke of Zionism's hidden aims when it calls for a large immigration flow to Israel. "The Zionists

try to settle the incoming Jews near the borders with the Arab countries, in the militarized settlements they have set up on the lands occupied in 1967," he said. "Their main aim is to set up a buffer, make the emigres from the Soviet Union into a shield who could, if needs be, have the first blow fall upon themselves."

Powerful Zionist propaganda does not leave any angle uncovered in luring emigres to Israel. "Zionist propaganda is fooling Soviet Jews and all people around the world," said B. Bravshstein.

It was stressed at the press conference that nine out of ten emigres from the USSR, who had originally believed what Zionism had promised them, want to return home.

"They write that Tel Aviv has pretty shops with rich display windows, but if those windows were shattered and all the road back to the Soviet Union covered by splinters of glass, they would gladly walk barefoot along it," L. Krajs said.

I. Zeltser, B. Bravshstein and others spoke of how difficult it was for people who grew up under socialism to live in capi-

talist Israel. According to them, those arriving from the Soviet Union immediately come up against a host of problems, class antagonisms, the division into rich and poor, contradictions and strife among the different ethnic groups, unemployment, lack of free education and health services, and so on. Newcomers from the USSR cannot stomach the atmosphere of a universal rat race, clericalism and the ideology of belligerent Zionism.

V. Kuvent and I. Kaplan spoke about how world public opinion is being brainwashed.

"When I came to Israel, I was asked to speak on the radio programme Voice of Israel about the bad situation Soviet Jews are in. They told me I would be well paid," said V. Kuvent. "I was given a text—all of it lies—to read. I refused. I was also offered a tour of European countries and the USA to mobilize the people in the West to 'struggle' for the emigration of Jews from the USSR. I was again promised a lot of money. When I again refused, agents from the Shinbet, the Israeli secret police, started to harass me. I was threatened that my children would be murdered. When they realized that I was not to be intimidated, they drafted me into the army."

As was noted at the press conference, Israeli official authorities make wide use of sending to the USSR false "calls" from non-existent rela-

tives. "I myself saw how staff members of special service branches in Israel collect the addresses of acquaintances from people coming from the USSR so as to send them sham summons," said I. Zeltser.

The words of I. Kaplan, whose wife, Maria, couldn't stand the trials of life in an alien land and committed suicide, made a great impression.

"I was prepared to walk through all Europe to kiss the cobblestones of a Moscow street," he said. "The Israeli Zionists went out of their way not to let me leave Israel. I was put under surveillance, threatened and offered money if I'd agree to stay. But I escaped and came back to my real native land—the Soviet Union. Here I can again have peace of mind."

All the speakers condemned Zionism for fanning the Middle East military-political conflict and for its policy of genocide in relation to the Palestinian Arabs and the people in the occupied territories. They all expressed hope that the people of Israel—both Jews and Arabs—would force the country's government to follow the just road of peace and friendship in the Middle East.

Avtandil RUKHADZE

В ОТ уже свыше двадцати лет круглые сутки с территории ФРГ и некоторых других западноевропейских стран на русском и других языках народов СССР в эфир идут враждебные, провокационные антисоветские передачи. Это работает радиостанция под лицемерной вывеской «Свобода» (РС). Одновременно с ней на другие страны социалистического сотрудничества вещает пресловутая «Свободная Европа» (РСЕ). Характер передач обоих радиостанций одинаков. Это — тенденциозно подобранная «информация», лживые сообщения, откровенная клевета, пропаганда злых врагов социалистического строя.

К сожалению, приходится констатировать, что эта деятельность продолжает расширяться. В прошлом году хозяева «Свободы» открыли еще три канала вещания, увеличив часы работы в эфире. Закуплено десять новых передатчиков. Если в 1975 финансовом году бюджет обеих радиостанций составлял 50 миллионов долларов, то в текущем году, по сведениям западногерманской газеты «Ди вельт», он увеличен до 65 миллионов.

Нетрудно представить, как прочта эти строки, взбаламутится все радиодиверсионное болото РС и РСЕ, как взметнутся их штатные и нештатные покровители. Сколько будет сказано слов о «свободе информации» и «обмене идеями». Но дело именно в том, что упомянутые радиостанции ни к кому, ни к другому никакого отношения не имеют. По своим целям и характеру они выделяются даже среди всех других «кухонь» антисоветской пропаганды, ибо РС и РСЕ — это главным образом службы идеологических диверсий и шпионажа.

Их штаб-квартира расположена в Мюнхене, во вновь отреставрированном и перестроенном здании по адресу «Энглишер гартен», 1. Но задания и деньги оба центра получают из Вашингтона, где находятся их фактические хозяева.

Еще в 1971 году обе радиостанции были разоблачены в западной прессе как инструменты подрывной деятельности Центрального разведывательного управления США. После массовых протестов американской и международной общественности ЦРУ было вынуждено прибегнуть к маскировке своих связей с мюнхенскими филиалами. Финансирование РС и РСЕ формально было передано специально созданному так называемому «Совету международного радиовещания» в Вашингтоне. Соответствующие ассигнования стали выделяться американским конгрессом. Ответственность за политическую деятельность обоих радиостанций официально возложена на государственный департамент. Пришлось, таким образом, отказаться от усиленно распространявшегося мифа о том, будто эти радиостанции — «частные учреждения», являющиеся «голосом свободной эмиграции» из социалистических стран.

Камуфляж, с помощью которого оперделенные круги в США пытались прикрыть радиодиверсионные службы ЦРУ, несколько не изменил фактического положения. РС и РСЕ как были, так и остались разведывательно-пропагандистской службой — органом американской разведки. Через своих людей ЦРУ полностью контролирует и определяет содержание радиопередач, работу филиалов станций в Париже, Риме, Лондоне, Вене и Брюсселе. О своеобразном характере этих станций недвусмысленно свидетельствует текст подписки, которую дают сотрудники при приеме на службу. Там говорится, что в случае разглашения сведений о своей работе «виновные будут подвергнуты штрафу

до 10 000 долларов и тюремному заключению на срок до 10 лет».

Взглянем, кто же стоит у руля руководства этими станциями, кто непосредственно направляет их работу? Исполнительным вице-президентом «Совета международного радиовещания» и европейским директором радиостанций с лета прошлого года стал бывший шеф РС, кадровый работник ЦРУ Уолтер К. Скотт. Членом так называемого попечительного совета «Свободы» является бывший президент этой радиостанции, «свой» человек в ЦРУ и бывший заместитель государственного секретаря США Хоулэнд Х. Сарджент.

Во главе ведущих отделов и секторов радиостанции стоят штатные сотрудники или агенты ЦРУ. Например, Герд фон Дёмминг — шеф «отдела разработки политики». Или Альберт Войтер, руководитель так называемого исследовательского отдела, занимающегося фактическим сбором, анализом и оценкой разведывательной информации о Советском Союзе. Этот отдел издает специальный бюллетень и снабжает обобщенными разведанными различными подразделениями ЦРУ и спецслужбу НАТО.

отдела, имеющего кодовое наименование «книжная программа», руководит американская разведка.

В тех же целях в Париж был переведен «отдел по изучению аудитории и эффективности радиовещания». Уже многие годы его возглавляет сотрудник ЦРУ Макс Ралис. Хотя в Париже есть официальный корпус РС, Ралис там не появляется. Его контора действует без вывески. Задача Ралиса и его подручных — устанавливать «контакты» с советскими гражданами, засылать в СССР под видом туристов и иными путями свою агентуру. С октября 1973 года в Лондоне действует филиал этого отдела во главе с изменником Финкельштейном.

Хозяева «Свободы» не очень-то разборчивы в подборе своих штатных сотрудников. Глазенап (он же Ланин), Туляганов (он же Вели Зуннун), Пылаев (он же Павловский, Шамров, Октябрь) — все они в прошлом агенты гестапо и гитлеровской разведки. На их совести кровь советских патриотов, которых они предали в годы войны, пытали и казнили. Шеф одной из редакций Султан Гариф участвовал в казни Героя

директива, «сохраняя объективность тона», подчеркивать «теневые стороны советской жизни», «вновь и вновь пережевывать негативные явления, чтобы слушатели сами приходили к нужным выводам».

Недавние перемены на радиостанции — сокращение штатов, увольнение на пенсию или в отставку некоторых ее сотрудников, слияние ряда отделов вызвали было смятение среди персонала. Однако Сиг Микельсон, назначенный недавно президентом «Комитета РС и РСЕ», заявил на встрече с персоналом станций в Мюнхене: «Я заверяю вас, что эти меры не были продиктованы политическими соображениями в плане процесса «разрядки»... Политика остается прежней — продолжать дело, пока это будет необходимо».

Что это за «дело», хорошо известно. Комментируя нынешнюю деятельность РС и РСЕ, западногерманский журнал «Блеттер фюр дойче интернационале политик» подчеркивает, что их задачи остались прежними: пропаганда пртив социалистических стран, шпионаж и подрывная деятельность».

Совершенно ясно, что это не может быть расценено иначе, как грубое нарушение норм международного права, Устава ООН, договоренностей, принятых на общеевропейском совещании. Как известно, в Заключительном акте совещания содержится обязательство государств-участников «воздерживаться от любого вмешательства, прямого или косвенного, индивидуального или коллективного, во внутренние или внешние дела, входящие во внутреннюю компетенцию другого государства-участника». В том числе в этом документе прямо говорится о недопустимости подрывной деятельности, чем как раз и занимаются радиостанции ЦРУ на территории ФРГ. (Писала же «Вашингтон пост» о том, что эти радиопередачи «фактически равнозначны вмешательству во внутренние дела стран, на которые они ведутся»).

Международная общественность высказывает законное возмущение тем, что официальные учреждения США по-прежнему направляют и финансируют эту подрывную деятельность против СССР и других социалистических государств. Не менее обоснованное недоумение вызывает позиция ФРГ. Бонн регулярно продлевает РС и РСЕ лицензию на право ведения радиопередач, контракты на аренду помещений и земельных участков. Непонятно, как в наше время суверенное государство может терпеть такое положение, когда на его территории вольготно располагаются одиозные иностранные радиостанции, эти диверсионные центры ЦРУ. Ведь конституция ФРГ прямо указывает, что «действия, способные нарушить мирную совместную жизнь народов и предпринимаемые с этой целью», являются противоконституционными. Они должны быть наказуемы».

Итак, ясно, что деятельность «Свободы» и «Свободной Европы» несовместима с Заключительным актом общеевропейского совещания, элементарными нормами международного права, с процессом разрядки международной напряженности и развития добрососедского мирного сотрудничества. Содействии определенных инстанций США продолжению идеологических диверсий и разведывательной деятельности обеих радиостанций, попустительство этой деятельности со стороны ФРГ становится, по убеждению советской и международной общественности, все более нетерпимыми в свете тех принципов, которые зафиксированы в Хельсинки.

Уместен вопрос: когда же этому будет положен конец?

Ю. АЛЕШИН.

Клеветники на дотации конгресса

К числу руководящих работников радиостанции, состоящих на службе ЦРУ, относятся Роберт Редлих, Питер Дорнан, Джордж Перри, Роберт Так, Кейт Буш. Едва ли есть смысл продолжать этот список — он занял бы слишком много места. Следует лишь упомянуть шефа «русской редакции» Джона Лодейзена. Окончив в 1967 году школу ЦРУ в Гармиш-Партенкирхене (ФРГ), он прибыл в Москву в качестве второго секретаря посольства США. Однако «дипломатическая» карьера этого «тихого американца» быстро закончилась. Он был пойман с поличным в делах, не имеющих ничего общего с дипломатией, объявлен «персоной нон грата» и выдворен из СССР. До появления в Мюнхене Лодейзен некоторое время работал в штаб-квартире в Брюсселе.

РС имеет службу радиоперехвата и прослушивания телефонных переговоров, ведущихся между иностранными посольствами, миссиями, учреждениями, находящимися на территории ФРГ. Этот отдел — «секретный мониторинг» — возглавляется сотрудником ЦРУ. Некоторое время тому назад службу перехвата перевели из помещения радиостанции и упрятали в казармах «Макгро» в Мюнхене, где, как известно, размещаются подразделения военной армии США в Европе.

В интересах сокрытия своей связи с ЦРУ, а также для удобства ведения подрывной работы против СССР ряд отделов радиостанции располагается в других странах. Так, в Италии находится бывший «отдел спецпроектов» РС. Действуя под невидимой вывеской «Международной литературной ассоциации», этот отдел пытается организовать засылку в СССР антисоветской литературы, соответствующую обработку советских граждан, выезжающих в капиталистические страны. Деятельностью этого

Советского Союза Мусы Джалиля. Сейчас все эти предатели и военные преступники — агенты ЦРУ.

Поскольку время берет свое, «Свобода» сейчас приходится усиленно пополнять кадры. В числе новичков — некоторые из тех, кто, исполнив в качестве предлога выезд в Израиль, на самом деле и не собирався ехать туда. Оказавшись за пределами СССР, они сразу же всплыли в стане врагов советского строя. В конечном счете нет худа без добра: работа на радиостанции Галича, Белоцерковского и других помогла раскрыть их подлинное антисоветское нутро. Сотрудничают на радиостанции и «активисты» из разноместных белоэмигрантских, антисоветских, националистических организаций. Но это не удивляет, поскольку указанные организации так же, как и «Свобода», находятся на содержании ЦРУ.

Чувствуя, как с каждым днем все более зыбкой становится почва у них под ногами, хозяева и руководители станций ломают себе голову над тем, на кого бы еще можно было опереться. С вождением поглядывают они в сторону Пекина. И не случайно РС все шире использует зловонную антисоветскую страпню, изготовленную на пекинской кухне.

Вместе с тем им приходится изворачиваться, подлаживаться под общее потепление международного политического климата, менять тональность. Раньше в «Общем руководстве по ведению передач радиостанции «Свобода» — этом политическом катехизисе антисоветчиков — напрямую ставилась задача добиваться «изменения существующей системы в Советском Союзе». Теперь напрямую подрывных подстрекательств они стараются избегать. Но суть остается прежней. В одном из последних изданий «Общего руководства» содержится

ТАКІ ЁН БЫЎ

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпусціла ў свет зборнік «Такі ён быў», дзе змешчаны ўспаміны 50 вядомых пісьменнікаў, мастакоў, артыстаў, грамадскіх дзеячаў, родзічаў і сяброў народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. З іх расказаў паўстае грамадскае і чалавечае аблічча паэта, які быў цесна звязаны са сваім народам, жыві яго думкамі, яго справамі, яго марамі і надзеямі; паэта, любімага ў родную зямлю, роднае слова, у светлую савецкую яву.

Янка Купала плённа ўплываў на фарміраванне таленту многіх цяпер шырока вядомых пісьменнікаў, скульптараў, мастакоў. Ён заўжды падтрымліваў маладых таленты. Таму моладзь цягнулася да яго. Ён пільна сачыў за ростам маладых паэтаў, рабіў кароткія, але

трапныя заўвагі аб іх творчасці.

Пра такую вялікую, сардэчную падтрымку, якую атрымаў ад яго, пішуць ва ўспамінах Мікола Хведаровіч, Максім Лужанін, Уладзімір Дубоўка і іншыя паэты, прэзаікі — усе, хто сутыкаўся ў жыцці з Купалам.

Народны паэт Беларусі падтрымліваў цесную сувязь з многімі пісьменнікамі братніх рэспублік. У сваіх успамінах, надрукаваных у зборніку, Ганна Караваява, Мікалай Ціханаў, Паўло Тычына, Антанас Венцлава расказваюць пра творчыя сувязі Купалы з літаратарами іншых рэспублік, пра яго глыбокую пашану і любоў да многанацияльнай савецкай паэзіі.

Тэкст кнігі багата ілюстраваны рэдкімі фотаздымкамі.

І. ЧАРНЯЎСКІ.

Жалудоцкая сярэдня школа Шчучынскага раёна носіць імя вядомага дзеяча польскага і беларускага рэвалюцыйнага руху генерала Парыжскай камуны Валерыя Урублеўскага. У школе створаны гісторыка-краязнаўчы музей, вялікі раздзел якога прысвечаны жыццю і дзейнасці легендарнага камунара, уладжэнца Жалудка В. Урублеўскага. НА ЗДЫМКУ: экскурсія ў школьным музеі.

Далёка за межы Беларусі разышлася слава аб народным умельцы з вёскі Неглюбка Веткаўскага раёна Пятру Прыходзьку.

Былы салдат, які вызваляў Беларусь і Украіну, Польшчу і Аўстрыю, Венгрыю і Чэхаславакію, сваю мірную працу прысвяціў вырабу гармонікаў. Дзень за днём корпаецца Пятро Рыгоравіч з латуннымі і стальнымі пласцінкамі, альховымі брускамі, і на раджаюць мазолістыя працоўныя рукі інструмент, які зачароўвае слухачоў сваімі гукамі. І спяваюць у Новасібірску і Барнаўле, у Маскве і Хабараўску, па ўсёй Беларусі цудоўныя гармонікі, на якіх стаіць імя майстра: П. Прыходзька.

НА ЗДЫМКАХ: П. ПРЫХОДЗЬКА ў сваёй майстэрні; Пятро Рыгоравіч і яго жонка Еўдакія Сямёнаўна апрабоўваюць новы гармонік.

Тэкст і фота Я. АУРАМЕНКІ.

ГРАФІКА — адзін з самых аператыўных, масавых і папулярных відаў выяўленчага мастацтва. Аднак яе гісторыя вывучана яшчэ вельмі недастаткова. Калі жывапісу і скульптуры Беларусі прысвечаны салідныя манаграфіі, то графіка, асабліва даваеннага часу, разглядаецца галоўным чынам у артыкулах, прысвечаных творчасці асобных мастакоў.

І вось у нашых руках — саліднае даследаванне кандыдата мастацтвазнаўства Віктара Шматава. Гэта першае грунтоўнае выданне, прысвечанае творчасці беларускіх графікаў 1917—1941 гадоў.

Ва ўводзінах (памерам з добры раздзел) аўтар пераканаўча даказвае, што беларуская савецкая графіка ўзнікла не на пустым месцы. Яе гісторыя пачынаецца з глыбокай старажытнасці і цесна звязана з развіццём беларускага пісьменства. Дайшоўшы да нашага часу кнігі XI—XIII стагоддзяў, напісаныя на тэрыторыі сучаснай Беларусі, аздоблены цудоўнымі арнаментамі і мініяцюрамі. Пачатак XVI стагоддзя быў азнаменаваны развіццём беларускага кнігадрукавання, звязанага з імем

графічных пейзажаў горада выканаў вядомы графік М. Дабужынскі.

З выгнаннем акупантаў адміністрацыйнай і культурнай сталіцай рэспублікі становіцца Мінск. Ужо ў верасні 1921 года тут адбылася першая мастацкая выстаўка, а ў 1925 — першая Усебеларуская мастацкая выстаўка, якая стала новым этапам у развіцці выяўленчага мастацтва Савецкай Беларусі. Выстаўка паказала, што ў Беларусі сфарміраваўся даволі значны атрад графікаў. Станковыя лісты і кніжныя ілюстрацыі А. Тычыны, М. Лебедзева, М. Эндэ, Г. Змудзінскага, П. Гуткоўскага вызначалі яркай нацыянальнай самабытнасцю. Асаблівай глыбінёй зместу і настрою, тонкім пачуццём беларускай прыроды, рэдкай непасрэднасцю і паэтычнасцю вылучаюцца графічныя пейзажы А. Астаповіча. Ён быў сапраўдным песняром беларускага краявіду. Часта звяртаўся да графікі выдатны жывапісец, адзін з пачынальнікаў нацыянальнай мастацкай школы Міхась Філіповіч. Асабліва цікавы яго этнаграфічныя замалёўкі.

Пачатак 30-х гадоў вызначаецца важнымі надзеямі ў жыцці рэспублікі. Калектывізацыя

ЧАЛАВЕК, ЯКІ СМЯЕЦА АПОШНІМ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Асабліва вялікі і трывалы поспех выпаў на долю гераічнай драмы аб грамадзянскай вайне ў Беларусі «Партызаны» і сатырычнай камедыі «Хто смяецца апошнім», за якую аўтар у свой час атрымаў Дзяржаўную прэмію СССР. Гэта камедыя Кандрата Крапівы ставілася многімі тэатрамі Савецкага Саюза, а таксама ішла ў Польшчы і ГДР. Драматург стварыў маштабны, да гратэска абагульнены характары дзеючых асоб, перш за ўсё шматпланавы тыпы адмоўных персанажаў, якія ў сатырычным жанры зусім правамерна прыцягваюць найбольшую ўвагу аўтара.

«Рэзананс сатырычнага твора, пры ўсіх іншых аднолькавых умовах, залежыць ад значнасці аб'екту, на які гэты твор накіраваны. Аб'ект сатыры падобен на зван: калі па вялікаму звану стукнуць нават маленькім малаточкам, то гук будзе вялікі, а па маленькаму звану хоць бі вялікім молатам, гуку вялікага не будзе» — дасціпна заўважыў пісьменнік у адным з пасляваенных артыкулаў аб шляхах развіцця нашай драматургіі. Гэта выказанне мае прамыя адносіны да камедыі «Хто смяецца апошнім», у якой выкрываецца вельмі небяспечны дамаг з агрэсіўнымі замашкамі — Гарлахвацкі. Гэта дрымуны неву і кар'ерыст, які прыкрывае сваю поўную некомпетэнтнасць у навучы спрытным прыстасаванствам, віртуозным жангліраваннем дарогімі для савецкіх людзей паніжання і спробамі шантажу ў адносінах да сумленных вучоных.

Унутрана блізікі Гарлахвацкаму прыстасаванец і аферыст Жлукта, што дзейнічае пад маскай «мілага чалавека» і гатовы аказаць любую паслугу, з прынцыповых грамадзянскіх пазіцый выкрываецца ў цудоўнай камедыі «Мілы чалавек», якая таксама належыць да лепшых узораў беларускай сатырычнай камедыяграфіі.

Ён сячэ «розгамі смеху» ўсіх, падобных да Гарлахвацкага і Жлукты, усіх, хто неахвотна развітваецца з філасофіяй мяшчынства, пакінутай нам у спадчыну стагоддзямі беспрасветнага жыцця пад ботам прыгоніцтва і царызму. Крапіву называюць «чалавекам, які смяецца апошнім», і смех яго — нахштат скальпеля хірурга, што бязлітасна выдаляе з людскіх душ шкодныя пухліны эгаізму, сквапнасці, беспрынцыповасці, кар'ерызму, двурушніцтва. Пісьменнік быў і застаецца настойлівым барацьбітом за маральную чысціню чалавека.

Фантастычнай камедыяй называў аўтар свой новы сатырычны твор — п'есу «Брама неўміручасці», адзначаную Дзяржаўнай прэміяй БССР імя Я. Купалы. У якасці сюжэтнай асно-

вы гэтай п'есы аўтар дасціпна выбраў фантастычную ідэю фізічнай неўміручасці індывіда. Вострая канфліктнасць камедыі абумоўліваецца тым, што вечнае жыццё, сакрэт якога ў пісьменніка адкрывае вучоны-герантолаг Дзюбрыян, не можа быць гарантавана ўсім. Такі, вядома, вельмі ўмоўны і сапраўды фантастычны сюжэтны ход дае магчымасць ярка абмаляваць дзеючых асоб п'есы.

Вялікую ўвагу ўдзяляе Кандрат Крапіва грамадскай дзейнасці. У час Вялікай Айчыннай вайны ён рэдагаваў газету-плакат «Раздавім фашысцкую гадзіну», пасля — сатырычны часопіс «Вожык», шмат гадоў запар з'яўляецца дэпутатам Вярхоўнага Савета рэспублікі. Актыўна выступае пісьменнік як змагар за мір і дружбу паміж народамі. Савецкія пісьменнікі, падкрэслівае Крапіва, «добра разумеюць, што іх творчасць павінна служыць ідэям камунізму, барацьбе за шчасце людзей, за мір ва ўсім свеце».

Шмат сіл і часу Кандрат Крапіва аддае навуковай рабоце. Яшчэ ў 1940 годзе ён абраны членам-карэспандэнтам, а праз дзесяць гадоў — акадэмікам АН БССР, і вось ужо два дзесяцігоддзі працуе ў якасці віцэ-прэзідэнта рэспубліканскай акадэміі. Ён мае вучоную ступень доктара філалагічных навук. Кандрат Крапіва прымаў непасрэдна ўдзел у складанай рабоце па ўдасканаленню беларускага правапісу, плёна займаўся пытаннямі нармалізацыі роднай мовы, наогул узначальваў і цяпер накіроўвае ўсю даследчую дзейнасць па мовазнаўству ў Акадэміі навук Беларускай ССР. Так што ніколі не перабольшвае пісьменнік і вучоны М. Лобан, калі адзначае, што Крапіва «на працягу дзесяцігоддзяў з'яўляецца агульнапрызнаным заканадаўцам граматычных, вымоўных і правапісных норм сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Ён вельмі ўдала спалучае ў сабе выдатнага мастака і не менш выдатнага вучонага-лінгвіста». Асабліва значныя навуковыя заслугі Кандрата Крапівы ў стварэнні руска-беларускага і Беларуска-рускага перакладных слоўнікаў, а таксама работ па беларускай лінгва-геаграфіі, за якія пісьменнік у ліку іншых беларускіх вучоных-мовазнаўцаў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй СССР.

За выдатныя заслугі ў развіцці беларускай савецкай літаратуры, навуцы і культуры Кандрату Крапіве прысвоены званні народнага пісьменніка Беларусі і Героя Сацыялістычнай Працы. Гэтыя ганаровыя званні дастойна ўвечнаюць напружаную творчую працу пісьменніка на карысць роднага народа.

Д. БУГАЕУ,
пісьменнік, кандыдат філалагічных навук.

У ГУШЧЫНІ ЖЫЦЦЯ

ДА ВЫХАДУ У СВЕТ КНІГІ В. ШМАТАВА «БЕЛАРУСКАЯ ГРАФІКА»

выдатнага асветніка Францыска Скарыны. Ён першы на ўсходнеславянскіх землях аздобіў свае выданні ілюстрацыямі, выкананымі ў тэхніцы дрэварыту. Яго традыцыі былі прадоўжаны друкарнямі XVI—XVIII стагоддзяў у Нясвіжы, Вільні, Брэсце, Магілёве, Заблудаве, Супраслі і інш.

Неспрыяльныя гістарычныя ўмовы XVIII стагоддзя прыпынілі далейшае развіццё беларускай графікі, як і ўсяго нацыянальнага мастацтва. Асабліва характэрным у гэтых адносінах было XIX стагоддзе, калі царскі ўрад фактычна пазбавіў грамадзянскіх правоў беларускую мову і літаратуру. І толькі ў канцы XIX — пачатку XX стагоддзяў у сувязі з актывізацыяй грамадскага, палітычнага і разам з гэтым культурнага жыцця нацыянальных ускраін Расіі графіка, як найбольш аператыўны і масавы жанр мастацтва, зноў займае ў Беларусі належнае месца.

Аднак паўнакроевае развіццё беларускай графікі, як і іншых відаў мастацтва, наступнае толькі ў паслякастрычніцкі час, з узнікненнем неабходнай для гэтага ўмовы — сапраўднай свабоды творчасці.

Рэвалюцыя, грамадзянская вайна, інтэрвенцыя вылучылі на перадні план найбольш аператыўныя і зладзённыя жанры графікі — плакат і карыкатуру. Друкаваная і рукапісная, намалёваная на паперы, палатне, сценах дамоў, вагонах цягнікоў, гэтыя творы часам апыраджвалі газетную інфармацыю. Значную ролю ў агітацыйна-масавай прапагандзе адыгралі мясцовыя бюро РОСТА — у Мінску, Гомелі, Віцебску і іншых гарадах. Графіка гэтага часу неслы вялікую ідэяна-эстэтычную і выхаваўчую нагрукку, яна была рупарам рэвалюцыйных ідэй.

Зразумела, што мастацкія якасці агітацыйна-масавай графікі часоў грамадзянскай вайны былі даволі няроўныя. Бурлівы, насычаны хвалюючымі, не ўсім добра зразумелымі падзеямі час выклікаў ажыўленне розных фармалістычных плыняў. Асабліва вызначыўся гэтым Віцебск, які на пэўны час стаў цэнтрам культурнага жыцця рэспублікі. Тут працавалі П. Канчалюўскі, М. Дабужынскі, М. Шагал, Ю. Пэн, К. Малевіч, Д. Якерсон, С. Юдовін, Э. Лісіцкі, Р. Фальк і многія іншыя. Наогул, цэлы кангламерат мастацкіх почыркаў, стыляў і напрамкаў існаваў у тагачасным мастацтве. І хаця наватарства ў мастацтве новага свету трэба ўвогуле лічыць дадатнай з'явай, многія «рэвалюцыянеры ў мастацтве» патрабавалі поўнага адмаўлення ад традыцый, прапагандавалі розныя фармалістычныя напрамкі, не зразумелыя шырокім народным масам. Аднак рэалістычная плынь не знікла. З'яўляецца шэраг цудоўных гравюр на дрэве С. Юдовіна, прысвечаных Віцебску і яго жыхарам. Серыю

сельскай гаспадаркі, індустрыялізацыя вытворчасці не магла застацца па-за ўвагай мастакоў. І хаця далейшую эвалюцыю мастацтва тармазілі некаторыя складанасці і супярэчнасці (памылковыя ўяўленні аб мастацтве сацыялістычнага рэалізму, «карабочванне мастацтва», ігнараванне гістарычных традыцый), гэта не магло спыніць развіццё беларускай графікі. У 1932 годзе атрад беларускіх графікаў папоўнілі выпускнікі графічнага аддзялення Віцебскага мастацкага тэхнікума: К. Касмачоў, У. Галубок, Э. Гадлеўскі, Д. Генін, Н. Галоўчанка, Л. Ран і інш., у другім выпуску 1936 года — Ю. Чарняўскі, Я. Басава, В. Ціхановіч. У 1934 годзе ў Мінску адбылася выстаўка кніжнай графікі, у якой прынялі ўдзел больш сарака аўтараў.

Асноўныя тэмы станковай графікі — індустрыялізацыя рэспублікі, будаўніцтва, новае жыццё вёскі. Надзвычай выразна праявілася гэта ў работах старэйшага беларускага графіка А. Тычыны (ліст «На будаўніцтве шашы», серыя лістоў, прысвечаных Мінску). Мянэецца характар пейзажаў А. Астаповіча. Усё часцей ён звяртаецца да індустрыяльнага пейзажа, да адлюстравання новага жыцця сялянства.

Не засталася ў баку ад бурлівых падзей графіка Заходняй Беларусі. Заходнебеларускія мастакі ўдзельнічалі ў афармленні кніг і часопісаў, стваралі карыкатуры і плакаты, накіраваныя супраць польскай буржуазіі і памешчыкаў. Адна з самых яркіх старонак у жыцці нашага выяўленчага мастацтва — сатырычная графіка часопіса «Маланка».

Вялікую мастацкую спадчыну пакінуў таленавіты майстар — самародак Язэп Драздовіч, жыццё якога ва ўмовах буржуазна-памешчыцкай Польшчы было вельмі нялёгкім. Асаблівай увагі заслугоўвае серыя яго графічных лістоў, прысвечаных помнікам гісторыі і культуры.

Беларуская графіка даваеннага часу развівалася разам з жыццём маладой рэспублікі, заўсёды была ў яго гушчыні.

На першы погляд можа здацца, што графіка ў параўнанні з іншымі відамі выяўленчага мастацтва дае найбольш багаты і разнастайны матэрыял для даследавання. Аднак аўтару кнігі прыйшлося сутыкнуцца з многімі цяжкасцямі. Фонды беларускіх музеяў былі разрабаваны фашыстамі, многія лісты безваротна загінулі. Уцалелыя творы рассяяны па музеях, архівах і прыватных калекцыях, і сабраць іх было справай карпатлівай і нялёгкай. Тым каштоўней кніга В. Шматава, якая з'яўляецца важкім укладам у стварэнне гісторыі беларускага мастацтва.

Яўген САХУТА.

Інэрнацыянальны дом

НА ЗДЫМКАХ: Эмілія НАСИМЕНТА да КРУС будзе інжынерам; члены зямляцтва студэнтаў з астравоў Зялёнага Мыса; вячэру сёння рыхтуюць самі; у лінгафонным кабінэце; эх, і зіма!

Фота Я. КАЗЮЛІ.

Невысокая, сярэдніх гадоў жанчына па-гаспадарску ідзе па калідоры інтэрната. Юнакі і дзяўчаты, што трапляюцца ёй насустрач ці імкліва абганяюць, не мінаюць яе прыветным словам або ўсмешкай. І яна паспявае ўсім адказаць, некага пахваліць, іншага падакараць. Гэта камендант інтэрната Дауленова. Святланай Дзянісаўнай называюць яе савецкія студэнты, а замежныя звяртаюцца не інакш, як «мама». О, яна зусім не прэтэндуе на галоўную ролю ў жыцці гэтых маладых людзей, што з-за мораў і акіянаў прыехалі вучыцца ў Савецкі Саюз. Але сваёй шчырасцю, спагадлівасцю, дабротай дапамагае ім увайсці ў незнаёмы свет, лепш зразумець савецкіх людзей, прынцыпы і нормы нашага ладу жыцця.

Цяпер у Святлані Дзянісаўнай 260 падпалечных. Восенню яны сталі студэнтамі падрыхтоўчага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і пасяліліся ў інтэрнаце па вуліцы Кастрычніцкай. Правучыўшыся год, дасканала авалодашы рускай мовай, асновамі грамадскіх навук, юнакі і дзяўчаты раз'едуцца па розных інстытутах Беларусі, Савецкага Саюза. Але дом на вуліцы Кастрычніцкай застаецца ў іх памяці як вяха новага, самастойнага жыцця.

Першы год вучобы надзвычай адказны і напружаны. Ад таго, наколькі поўна будзе засвоена яго праграма, у многім залежыць поспех у авалоданні абранай спецыяльнасцю. Таму студэнты стараюцца. Яны не ўпускаюць магчымасць і вечарам пасядзець у лінгафонным кабінэце, паслухаць новыя тэксты ці паўтарыць засвоеныя раней. І ўсё незразумелае тут жа высветліць у дзяжурнага выкладчыка. Шмат пытанняў на самыя розныя тэмы задаюць таксама савецкім студэнтам, якія жывуць у гэтым жа інтэрнаце, Святлане Дзянісаўне... І з заміла-

ваннем расказваюць ім у адказ пра свае родныя мясціны, мараць аб будучыні, пішучь бацькам і знаёмым доўгія пісьмы.

Вельмі цікава бывае назіраць за гутаркамі ў холе. Тут нейкае скрыжаванне ўсіх шляхоў — з аднаго корпуса ў другі, з актавай залы ў кафэ, з жылых пакояў у навучальныя кабінеты — і сустракаюцца ўсе знаёмыя, нібы на вясковай плошчы. Вось нешта абмяркоўваюць беларус, в'етнамец і юнак з Афрыкі. Жэсты актыўна дапамагаюць размове.

Агульную цікавасць выклікаюць свежыя насценныя газеты, новыя стэнды. Студэнты з Маўрытаніі паказваюць маляўнічыя паштоўкі са сваёй краіны. А побач агульнафакультэцкая газета змяшчае выказванні тых, хто ездзіў на экскурсію ў дзіцячы сад. Многія праявілі цікавасць да гэтага боку жыцця савецкіх людзей. Жанчыны амаль усе працуюць, а як жа выхоўваюцца дзеці? Малыя прадэманстравалі гасцям сваё ўмельства і здольнасці, пачаставалі пячэннем, якое «самі» спяклі, разам спявалі і танцавалі. «І цяпер я мару, — піша ў заметцы студэнт Фоган з Камеруна, — каб усе дзеці свету жылі так шчасліва, як савецкія дзеці».

У доме на вуліцы Кастрычніцкай замежныя студэнты жывуць, вучацца, адпачываюць. Вядома, часу для адпачынку нашмат. Галоўнае — вучоба. Але амаль штовечар у актавай зале ці ў пакоях гучаць гітары і маладыя галасы. Гадзінамі праседжваюць над шахматнымі дошкамі аматары старадаўняй гульні. Нехта спяшаецца ў кіно ці на прагулку па гораду. Між іншым, зіма крыху палюхае гэтых «дзяцей поўдня». І таму многія мерапрыемствы адкладваюцца на вясну — паездка ў Брэст і Хатынь, дэтальнае знаёмства з Мінскам.

Усё ж многія юнакі лічаць, што

варта пазнаць і зімовыя ўцехі, старанна наведваюць каток, вучацца хадзіць на лыжах. Найлепшыя магчымасці для знаёмства з зімой былі ў час канікулаў, калі многія студэнты адпачывалі ў міжнародным маладзёжным комплексе «Юнацтва» на Мінскім моры. Сасновы лес навокал, узгоркі, цудоўнае надвор'е. Інструктар фізкультуры нават правёў лыжныя спаборніцтвы сярод сваіх выхаванцаў. Першымі да фініша прыйшлі прадстаўнікі Балгарыі, Ірданіі, Гвінеі. Апошні, у якога лыжы пастаянна абганялі гаспадара, таксама заваяваў гарачыя сімпатыі шматлікіх глядачоў.

Увогуле, студэнты з замежных краін у Беларусі, асабліва на падрыхтоўчым факультэце, у інтэрнаце, пастаянна знаходзяцца ў атмасферы добраазначанасці, сардэчнасці. Яны не маюць прывілеі адносна сваіх савецкіх ровеснікаў — разам працуюць на суботніках, самі прыбіраюць у пакоях, прасуюць сабе адзенне ці гатуюць на кухні нейкае падабенства нацыянальных страў. Можна менавіта ад гэтай паўсядзённасці яны хутчэй пачынаюць разумець сацыяльную роўнасць, інтэрнацыяналізм, годнасць і павагу да іншых, што сталі неад'емнымі рысамі савецкага ладу жыцця.

Больш як 2 тысячы юнакоў і дзяўчат скончылі падрыхтоўчы факультэт БДУ імя У. І. Леніна. Сёлетнія студэнты прыехалі з 34 краін свету — Афганістана і Індыі, Манголіі і В'етнама, Кубы і Эквадора, Гвінеі і Верхняй Волты, з астравоў Зялёнага Мыса і Кеніі, Марока і Эфіопіі, Панама і Батсваны, Маўрытаніі і Камеруна... І якую б спецыяльнасць яны не прывезлі праз некалькі гадоў да сябе на радзіму, сярод памятных уражанняў адным з галоўных эпізодаў будзе год жыцця ў інтэрнаце на Кастрычніцкай вуліцы ў Мінску.

В. ТРЫГУБОВІЧ.

ЦУДОЎНАЯ СІМВОЛІКА ГУЛЬНЯЎ

ХІІ зімняя Алімпіяда ў Інсбруку стала ўжо здабыткам спартыўнай гісторыі. Але яшчэ доўгі час спецыялісты і спартсмены, статыстыкі і балельшчыкі ва ўсіх кутках свету будуць звяртацца да яе вынікаў. Трынаццаць залатых медалёў заваявалі савецкія майстры. Гэта — новы рэкорд для Белых Алімпіяд, вялікі поспех пасланцоў Савецкай краіны. Яны павезлі з Інсбрука таксама 6 сярэбраных і 8 бронзавых узнагарод. Неаспрэчная перавага савецкіх атлетаў!

Мы падкрэсліваем гэту акалічнасць таму, што перамога нашых спартсменаў, асабліва на такім узроўні, гэ-

та дэманстрацыя не толькі спартыўнага майстэрства, але і высокіх маральных якасцей савецкага чалавека, сцвярджаюць перавагі нашай сацыяльнай сістэмы, сацыялістычнага ладу. І не выпадкова ўслед за зборнай СССР другое месца занялі спартсмены Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, дзе таксама на першым плане — клопат аб чалавеку, аб яго гарманічным развіцці.

Дванаццаць дзён, з 4 па 15 лютлага шугаў у чашах над Інсбрукам свяшчэнны агонь, запалены ў Алімпіі. Цудоўная сімволіка гульняў — запальваць агонь не звычайнымі запалкамі, а старажытным спосабам — ад сонца. Спорт — як сонца, ён свеціць усім, спорт аб'ядноўвае, ён — мір, як сказаў аб ім Кубертэн, чыё сэрца летуценніка навікі спачывае ў Алімпіі.

...Лена Вадарэзава, якую ў Інсбруку ахрысцілі дачкою гульняў, закончыла катанне,

і зала выбухнула: звінелі швейцарскія званочкі, дудзелі цірольскія трубы, амерыканцы аглушалі залістым каўбойскім свістам. На лёд упаў букет з трохколеравай французскай стужачкай...

Мікалая Бажукова, які выйшаў на свой этап адзінаццатым, а на фінішы быў трэцім, віншавалі аўстрыйцы, нарвежцы, шведы...

Біятлонная эстафета. На другім этапе ў Івана Бякава ламаецца мацаванне. Французскі гончык зрывае з нагі чаравік з лыжай і аддае нашаму біятланісту...

За гэтымі імгненнямі Алімпіяды паўстае простая ісціна: людзі цягнуцца да добра, вераць у праўду, у будучыню. Статыстыка ка старонках алімпійскага летапісу жыве вечна, а пачуцці, эмоцыі, настроі часам раствараюцца ў паўсядзённасці.

Не трэба, каб раствараліся. Шкада, калі раствараюцца.

гумар

Гаваркі цырульнік пытае ў свайго кліента:
— Як вас настрыгыць?
— У цішыні. — адказвае кліент.

— Добры дзень, доктар! Я хацеў давгадацца, што вы робіце, калі прастудзіцеся?
— Я кашляю.

— Алё, гэта нумар 2-15-43?
— Не, зы пераблыталі, ма-бам, у мяне няма тэлефона.

— Калі ў вас абедаюць.

хлопчык? — спытала гасця.
— Мама сказала, што мы будзем абедаць, калі вы пойдзеце.

— Вам куды білет?
— Я не ведаю, як завесці гэта месца, але калі цянік будзе ісці не так хутка, я яго пазнаю.

— Ажно такое бруднае, што праз яго нічога не відаць.
— Калі вам грэба паглядзець на вуліцу, яго можна адчыніць.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 267.